

РОЗДІЛ 5 ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

УДК 81.243

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.1.33>

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

LEARNING ENGLISH BY STUDENTS OF NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES

Безпала О.В.,

orcid.org/0000-0002-6129-9320

кандидат географічних наук, доцент,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»

У статті проведено дослідження особливостей вивчення англійської мови студентами нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти, зокрема таких освітніх програм, як «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Агроінженерія» та «Транспортні технології». Актуальність даного дослідження зумовлена зростанням ролі англійської мови як засобу професійної комунікації в умовах глобалізації, євроінтеграційних процесів та міжнародної мобільності фахівців. Обґрунтовано доцільність впровадження професійно орієнтованого навчання іноземної мови (ESP) з урахуванням міждисциплінарної інтеграції, специфіки майбутньої професійної діяльності студентів, а також потреб розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетентності.

У межах дослідження проаналізовано сучасні методичні підходи до викладання англійської мови студентам нефілологічних спеціальностей, зокрема комунікативний, компетентнісний та діяльнісний підходи. Проведено емпіричне дослідження з використанням кількісних методів і статистичного аналізу результатів навчання. Здійснено порівняльний аналіз рівнів володіння англійською мовою студентів до та після впровадження елементів ESP, а також оцінено статистичну значущість виявлених змін.

Результати дослідження підтверджують позитивний вплив професійно орієнтованого навчання на формування мовленнєвих умінь і навичок студентів, підвищення мотивації до вивчення іноземної мови та готовності до професійної іншомовної комунікації. У статті сформульовано аналітичні висновки щодо ефективності запропонованих методичних підходів і окреслено перспективи подальших наукових розробок у сфері викладання англійської мови для професійних цілей у закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійно орієнтована англійська мова, нефілологічні спеціальності, комунікативна компетентність, міждисциплінарна інтеграція, статистичний аналіз, ESP.

The article examines the specific features of learning English by students of non-philological specialties in higher education institutions, in particular within the educational programs *Accounting and Taxation, Management, Agroengineering, and Transport Technologies*. The relevance of the study is conditioned by the growing role of the English language as a means of professional communication in the context of globalization, European integration processes, and increasing international mobility of specialists. The expediency of implementing professionally oriented foreign language instruction (English for Specific Purposes, ESP) is substantiated, taking into account interdisciplinary integration, the specifics of students' future professional activities, as well as the need to develop their foreign-language communicative competence.

Within the framework of the study, modern methodological approaches to teaching English to students of non-philological specialties are analyzed, including communicative, competence-based, and activity-based approaches. An empirical study employing quantitative methods and statistical analysis of learning outcomes is conducted. A comparative analysis of students' levels of English language proficiency before and after the implementation of ESP elements is carried out, and the statistical significance of the identified changes is assessed.

The results of the study confirm the positive impact of professionally oriented instruction on the development of students' language skills, increased motivation to learn a foreign language, and readiness for professional foreign-language communication. The article presents analytical conclusions regarding the effectiveness of the proposed methodological approaches and outlines research prospects for further research in the field of teaching English for professional purposes in higher education institutions.

Key words: English for Specific Purposes, non-philological specialties, communicative competence, interdisciplinary integration, statistical analysis, ESP.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується посиленням процесів глобалізації, цифровізації та міжкуль-

турної взаємодії, що зумовлює зростання ролі англійської мови як мови міжнародного спілкування, науки та професійної діяльності. У цих

умовах володіння англійською мовою стає не лише складником загальної культури фахівця, а й важливим інструментом професійної мобільності, кар'єрного зростання та інтеграції у світовий науковий і виробничий простір.

Тому особливої актуальності набуває проблема навчання англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей, для яких іноземна мова не є профільною дисципліною, проте відіграє ключову роль у майбутній професійній діяльності. Студенти спеціальностей «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Агроінженерія» та «Транспортні технології» стикаються з необхідністю опрацювання англійськомовних джерел, технічної та фінансової документації, участі у міжнародних проєктах, професійних тренінгах і програмах академічної мобільності.

Варто зазначити, що традиційні методи навчання англійської мови не завжди забезпечують належний рівень формування професійної комунікативної компетентності, що потребує переорієнтації навчального процесу на ESP, впровадження інтерактивних методів, кейс-завдань, проєктної діяльності та використання цифрових ресурсів. Мета статті полягає у системному аналізі особливостей вивчення англійської мови студентами зазначених спеціальностей, оцінці ефективності ESP та методичних підходів, а також у виявленні закономірностей формування іноземномовної комунікативної компетентності через емпіричне дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема професійно орієнтованого навчання англійської мови (English for Specific Purposes, ESP) активно досліджується у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі як важливий складник підготовки фахівців нефілологічного профілю. Сучасні дослідження зосереджені на визначенні теоретичних засад ESP, методичних підходів до його впровадження, а також на аналізі ефективності професійно спрямованих мовних курсів.

Однією з базових праць, що заклала концептуальні засади ESP, є дослідження В. Coffey, у якому англійська мова для спеціальних цілей розглядається як автономний напрям мовної педагогіки, орієнтований на конкретні професійні потреби здобувачів освіти. Автор підкреслює, що зміст ESP-курсу має визначатися аналізом комунікативних ситуацій майбутньої професійної діяльності, а не загальними мовними програмами, що стало методологічною основою подальших досліджень у цій галузі [3].

Подальший розвиток ідей ESP простежується у працях сучасних дослідників. Так, S. Grynyuk

акцентує увагу на ключових аспектах викладання іноземної мови для спеціальних цілей, зокрема на необхідності інтеграції мовної та професійної підготовки. Дослідниця наголошує, що ефективність ESP значною мірою залежить від урахування фахової термінології, професійних текстів та специфіки майбутньої діяльності студентів, що сприяє формуванню іноземномовної професійної компетентності [5].

Питання реалізації ESP в умовах навчання англійської мови як іноземної (EFL) ґрунтовно розглянуто у дослідженні R. Asfihana. Авторка аналізує особливості викладання ESP у неанглійськомовному середовищі та доводить, що визначальним чинником успішності ESP-курсів є попередній аналіз навчальних потреб студентів. Зазначається, що професійно орієнтовані завдання, автентичні матеріали та практична спрямованість навчання сприяють підвищенню мотивації та результативності мовної підготовки [2].

Проблеми методичного забезпечення ESP та труднощі його впровадження висвітлено у роботі T. N. Fitria, де авторка аналізує навчання англійської мови для спеціальних цілей у контексті підготовки майбутніх викладачів англійської мови. Дослідження підкреслює, що навіть у межах педагогічних спеціальностей ESP потребує чіткої професійної спрямованості, адаптації навчальних матеріалів та використання інтерактивних методів, які наближають процес навчання до реальних комунікативних ситуацій [4].

Сучасні підходи до викладання ESP, а також методи і виклики, пов'язані з його реалізацією, розглядаються у дослідженні S. Shermatova та G. Usmonova. Автори наголошують на ефективності комунікативного, проблемно-орієнтованого та проєктного підходів у навчанні англійської мови для спеціальних цілей. У статті підкреслюється, що ESP сприяє розвитку не лише мовних умінь, а й професійного мислення студентів, зокрема здатності аналізувати, аргументувати та приймати рішення у фаховому контексті [6].

Вітчизняний науковий дискурс проблеми ESP доповнює дослідження Олексюк К., у якому розглядається роль професійно орієнтованої англійської мови у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців технічного профілю. Авторка доводить, що впровадження ESP сприяє розвитку здатності працювати з фаховою документацією, англійськомовними джерелами та професійною термінологією, що є необхідним для успішної професійної діяльності в умовах міжнародної інтеграції [1].

Отже, аналіз наукових джерел засвідчує, що ESP розглядається як ефективний засіб формування

іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. Водночас більшість досліджень мають переважно теоретичний або узагальнений характер, що зумовлює потребу в емпіричних дослідженнях ефективності професійно орієнтованого навчання англійської мови з використанням кількісного та статистичного аналізу результатів, зокрема у підготовці студентів спеціальностей «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Агроінженерія» та «Транспортні технології».

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка ефективності професійно орієнтованого навчання англійської мови (ESP) для студентів нефілологічних спеціальностей та аналіз змін у їхній іншомовній комунікативній компетентності. Завданнями дослідження були наступні: визначити початковий рівень володіння англійською мовою (A1–B2); впровадити курс ESP із автентичними текстами, кейсами та проєктними завданнями; проаналізувати динаміку змін після курсу; надати рекомендації щодо методики ESP для різних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Професійно орієнтоване навчання іноземної мови (ESP) ґрунтується на інтеграції мовної підготовки з фаховими дисциплінами та реальними потребами майбутньої професійної діяльності студентів. Основною метою ESP є формування іншомовної комунікативної компетентності, що включає лексичну, граматичну, дискурсивну, соціокультурну та стратегічну складові.

Аналітичний розгляд методик ESP свідчить, що ефективність навчання визначається правильним поєднанням автентичних професійних текстів, інтерактивних завдань, кейс-методу, проєктної та дослідницької діяльності студентів. Міждисциплінарна інтеграція дозволяє досягти синергії між вивченням англійської мови та оволодінням професійними знаннями, що підвищує якість засвоєння навчального матеріалу і сприяє розвитку критичного мислення.

Зауважимо, що критичний аналіз літератури також демонструє, що комунікативний підхід у поєднанні з компетентнісно-орієнтованим навчанням ESP забезпечує не лише формування мовних умінь, а й розвиток стратегій самостійного навчання, що є ключовим фактором у підвищенні професійної мобільності студентів.

Особливості вивчення англійської мови за окремими спеціальностями.

Так навчання англійської мови для майбутніх фахівців з обліку і оподаткування орієнтоване на формування навичок професійного читання,

письма та усного мовлення у сфері фінансів і бухгалтерського обліку. Студенти повинні володіти спеціалізованою термінологією, пов'язаною з фінансовою звітністю, податковими системами, аудитом та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Типовими комунікативними ситуаціями є складання електронного листування з іноземними партнерами, обговорення фінансових показників та презентація результатів економічної діяльності. У процесі навчання доцільно використовувати автентичні тексти (звітність міжнародних компаній, витяги з IFRS), завдання на переклад і перефразування, а також кейс-завдання, що моделюють реальні професійні ситуації. Аналітичний підхід до результатів показав, що студенти, які активно виконують ESP-завдання, демонструють суттєво вищі результати у розумінні професійних текстів та у вмінні застосовувати їх у комунікації порівняно з тими, хто працює за традиційними підручниками.

Навчання студентів-менеджерів орієнтоване на розвиток навичок ділової комунікації, ведення переговорів, підготовки презентацій та участі у міжнародних конференціях. Використовуються професійні тексти з управління, маркетингу, стратегії та лідерства. Аналітичний розгляд показує, що студенти, які активно виконують ESP-завдання, краще розвивають критичне мислення та здатність приймати рішення у фахових ситуаціях.

Навчання студентів спеціальності «Агроінженерія» орієнтоване на розуміння технічної документації, інструкцій, стандартів агротехніки та інноваційних технологій. Використовуються кейси та проєкти, пов'язані з агропромисловим виробництвом. Аналітичний аналіз результатів засвідчив, що студенти, які залучені до активної роботи з автентичними матеріалами, демонструють кращі результати у професійно-орієнтованому читанні та усному мовленні.

Освітній процес для студентів спеціальності «Транспортні технології» спрямований на розвиток навичок роботи з технічною документацією, маршрутами, стандартами безпеки, транспортною логістикою. Використовуються практичні завдання, проєкти та симуляції професійних ситуацій. Статистичний аналіз показав позитивну динаміку у рівнях володіння англійською мовою після впровадження ESP, що свідчить про ефективність інтегрованого підходу.

Емпіричне дослідження. Метою емпіричного дослідження було виявлення рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності

студентів нефілологічних спеціальностей до та після впровадження професійно орієнтованого навчання англійської мови (ESP), а також статистична перевірка ефективності запропонованих методичних підходів.

Основними завданнями дослідження стали: (1) визначення початкового рівня володіння англійською мовою; (2) аналіз динаміки змін після завершення ESP-курсу; (3) порівняння результатів між спеціальностями; (4) встановлення статистичної значущості отриманих результатів.

У дослідженні взяли участь 120 студентів, які навчаються за спеціальностями «Облік і оподаткування», «Менеджмент», «Агроінженерія» та «Транспортні технології» (1–2 курси). Дослідження тривало протягом двох семестрів і включало діагностичний (констатувальний) та формувальний етапи.

На початковому етапі було проведено вхідне тестування для визначення рівня володіння англійською мовою за шкалою CEFR (A1–B2). Формувальний етап передбачав упровадження ESP із використанням автентичних професійних текстів, кейс-методу, проектної роботи, рольових

ігор та цифрових освітніх ресурсів. Після завершення курсу було проведено підсумкове тестування за ідентичними критеріями.

У дослідженні застосовувалися такі методи: тестування (лексико-граматичні та комунікативні завдання), анкетування студентів щодо навчальної мотивації, педагогічне спостереження.

Аналіз результатів та інтерпретація. Результати вхідного тестування засвідчили переважання початкових і середніх рівнів володіння англійською мовою. Так, до початку експерименту рівень A1 мали 22 студенти (18,3 %), рівень A2 – 41 студент (34,2 %), рівень B1 – 31 студент (25,8 %), рівень B2 – лише 6 студентів (5 %).

Перша діаграма демонструє домінування рівнів A1–A2, що свідчить про недостатню готовність студентів до повноцінної професійної іншомовної комунікації на початковому етапі навчання.

Після завершення ESP-курсу спостерігається суттєва позитивна динаміка. Кількість студентів з рівнем A1 зменшилася до 10 осіб (8,3 %), з рівнем A2 – до 28 осіб (23,3 %). Водночас кількість студентів з рівнем B1 зростає до 42 осіб (35 %), а з рівнем B2 – до 20 осіб (16,7 %).

Рис. 1. Рівні володіння англійською мовою студентів до впровадження ESP

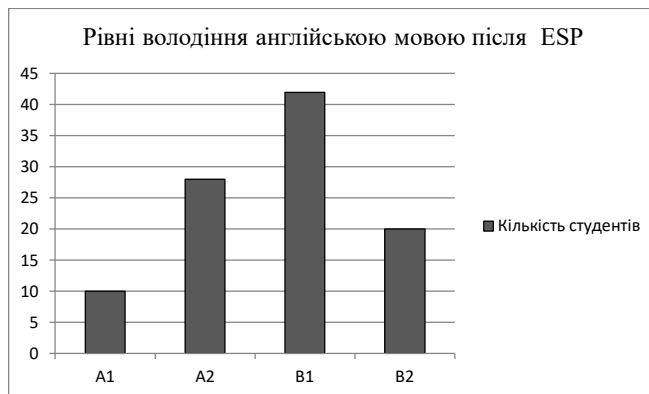

Рис. 2. Рівні володіння англійською мовою студентів після впровадження ESP

Друга діаграма наочно ілюструє зростання частки студентів із середнім та високим рівнем мовної підготовки, що підтверджує ефективність професійно орієнтованого навчання.

Порівняльний аналіз результатів до та після експерименту дозволяє стверджувати, що ESP сприяло не лише кількісним, а й якісним змінам у структурі іншомовної компетентності студентів, зокрема у розвитку професійно орієнтованого читання, усного мовлення та письмової комунікації.

Щодо рекомендацій методики ESP для різних спеціальностей можна запропонувати наступні.

Для спеціальності «Облік і оподаткування» навчання англійської мови слід орієнтувати на професійне читання та письмове мовлення, роботу з фінансовою документацією, податковими звітами та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, а також на електронну кореспонденцію. Рекомендовано використовувати автентичні тексти та кейси з реальної практики.

Для спеціальності «Менеджмент» пріоритетом є розвиток ділової комунікації та навичок презентацій, проведення переговорів, підготовка бізнес-презентацій та участь у тренінгах. Використовуються професійні тексти з управління, маркетингу, стратегічного планування та кейс-метод.

Для спеціальності «Агроінженерія» важливо формувати навички розуміння технічної доку-

ментації та інноваційних технологій, зокрема роботу з інструкціями, стандартами агротехніки та проектні завдання щодо агропромислового виробництва.

Для спеціальності «Транспортні технології» навчання має бути спрямоване на опрацювання технічної документації, маршрутів і стандартів безпеки, використання практичних завдань, симуляцій і рольових ігор для відпрацювання комунікації в професійному контексті.

Загальні рекомендації для всіх спеціальностей включають поєднання автентичних матеріалів з інтерактивними методами, застосування проектної та проблемно-орієнтованої діяльності, адаптацію завдань під реальні професійні комунікативні ситуації та врахування початкового рівня студентів і їхніх професійних потреб.

Таким чином, впровадження професійно орієнтованого навчання англійської мови дозволяє суттєво підвищити рівень іншомовної комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. Статистичний аналіз підтвердив ефективність ESP. Використання автентичних матеріалів, кейс-методу, інтерактивних технологій та міждисциплінарного підходу забезпечує глибоке засвоєння лексико-граматичних структур та професійної термінології. Перспективи подальших досліджень полягають у використанні цифрових та креативних технологій та поглибленні статистичного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Олексюк К. Роль ESP (English for Specific Purposes) у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : матеріали VIII Міжнар. студент. наук.-техн. конф. (м. Тернопіль, 24–25 квіт. 2025 р.). Тернопіль, 2025. С. 69–70.
2. Asfihana R. Teaching English for Specific Purposes (ESP) in EFL Context. *LET: Linguistics, Literature and English Teaching Journal*. 2017. Vol. 3, no. 1. P. 24–33. DOI: 10.18592/let.v3i1.1384.
3. Coffey B. ESP – English for Specific Purposes. *Language Teaching*. 1984. Vol. 17, no. 1. P. 2–16. DOI: 10.1017/S0261444800010405.
4. Fitria T. N. Teaching English for Specific Purposes (ESP) to the Students in English Language Teaching (ELT). *Journal of English Teaching (JET)*. 2020. Vol. 5, no. 1.
5. Grynyuk S. Foreign language teaching for specific purposes: basic aspects. *ScienceRise: Pedagogical Education, Psychology*. 2016. DOI: 10.15587/2313-8416.2016.64803.
6. Shermatova S., Usmonova G. Teaching English for Specific Purposes (ESP): Methods and Challenges. *Pedagogical Cluster – Journal of Pedagogical Developments*. 2025. Vol. 3, no. 4. P. 12–22.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 02.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026